Skrivning på ålderdomshem

Av uppbördsdirektör Nils Gottliebsson

Intages någon å sjukvårdsinrättning eller ålderdomshem eller å förbättrings-, uppfostrings-, tvångsarbets- eller straffanstalt medför detta ej förändring i avseende å hans kyrkobokföring, såvida icke under tiden sådana förhållanden inträffa, att han på grund därav bort, därest han ej varit intagen å inrättningen eller anstalten, annorstädes kyrkobokföras. I fråga om kyrkobokföring av den som villkorligt eller på prov frigivits eller utskrivits från fångvårdsanstalt skall under prövotiden så anses som vore han fortfarande intagen å anstalten.

Så lyder 14 § 6 mom. FBF, detta stadgande som ensamt bjuder på större tolknings- och tillämpningssvårigheter än alla andra bestämmelser inom folkbokföringslagstiftningen tillhopa. Här skall inte hela problematiken i samband med stadgandet tagas upp till granskning utan blott vissa sidor av densamma i anslutning till frågan om skrivning på ålderdomshem som ånyo aktualiserats genom en interpellation vid 1963 års höstriksdag.

Stadgandets första sats är till formen ett konstaterande: Intages någon — — — medför detta ej — — —. Rimligen måste det emellertid läsas som ett påbud eller om man så vill ett förbud: intagning å inrättning eller anstalt (i fortsättningen som gemensam beteckning "vårdinrättning") får i och för sig inte föranleda ändrad kyrkobokföring. I första hand har detta ansetts innebära att en intern under inga förhållanden får skrivas på vårdinrättningen och veterligen har praxis (= kammarrättsutslag) på den punkten inte gjort några avsteg.

Om intagningen innebär att det förutvarande hemmet upplöses, uppkommer frågan om intagningen ändock inte skall medföra den ändringen att vederbörande kyrkobokföres under rubriken å församlingen skrivna. Strängt taget stadgas förbud mot varje "förändring i avseende å — — — kyrkobokföring" vid intagning

---

skattefrihet vid alla egnahemsförsäljningar. Orättvisan gentemot folk som säljer egendom av annat slag med realisationsvinst, t. ex. på grund av likviditetssvårigheter, är naturligtvis fortfarande ett bekymmer. Men med ett vanligt sätt att resonera kan man säga, att dessa stackars människor bereds föga hugnad genom att ännu en grupp, de flyttande egnahemsägarna, kläms mellan sköldarna. Skall man till sist våga en gissning hur det går med förslaget — bortsett från att det naturligtvis säkert ger rum för många tekniska förbättringar av båda alternativen — skulle den gå ut på att det blir arbetsmarknadsmyndigheterna, som i praktiken får det avgörande ordet i frågan om vi skall få en lagsiftning eller inte.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-07 17:22:38

å vårdinrättning men det kan ju — med något sofisteri — hävdas att sådan ändring av kyrkobokföringen som nyss sagts inte beror på intagningen utan på att hemmet upplöses. Om så sker under vistelse å vårdinrättning möter enligt andra satsen av första meningen inget hinder mot att kyrkobokföringen ändras på angivet sätt och det vore för besynnerligt om den omständigheten att hemmet upplöses i samma ögonblick som intagningen sker skulle leda till annan bedömning.

Den här avhandlade situationen, alltså att hemmet upplöses vid intagningen, inträffar naturligtvis ganska ofta vid intagning på ålderdomshem och därmed blir den intagne kyrkobokförd å församlingen och mantalsskriven å kommunen. Det är detta förhållande som föranlett interpellationen, men innan vi ingår på den och svaret på densamma må något beröras omständigheterna då för några år sedan ålderdomshem inrangerades bland vårdinrättningarna i 14 § 6 mom. FBF.

Detta skedde på grund av ett par riksdagsmotioner och utan att frågan blev närmare utredd och belyst. Det blev sålunda till en början inte klarlagt om de för ändringen anförda motiven verkligen kunde anses hållbara. I motionerna talades om pensionär med eget hem som tvångsvis skrevs på ålderdomshem när han inte längre på grund av sin ålder, särskilt vintertid, kunde bebo sin lägenhet. Åldringar hade svårt att inse, hette det, varför detta tillfälliga uppbrott från hemmet skulle medföra, att de måste skrivas på ålderdomshemmet. Svaret är givetvis att under angivna omständigheter skrivning på ålderdomshemmet inte bör ske och att alltså någon författningsändring inte var påkallad med hänsyn till sådana fall.

Det framhölls också i motionerna som en olägenhet att gamla som intogs på ålderdomshem i en grannkommun (när hemmet var gemensamt för flera kommuner) blev skrivna i annan kommun än hemkommunen. Till detta anmärkte jag då att det som kunde vara svårt att fördraga för de gamla väl var själva bosättningen i en främmande kommun, inte kyrkobokföringen och mantalsskrivningen i den kommunen. Den som önskade få sin begravning i hemkommunen kunde säkert påräkna detta.

Om någon blev illa berörd av att bli skriven på ålderdomshem, så måste detta, framhöll jag, betecknas som en reminiscens från en tid då det ansågs (och kunde vara) förnedrande att bli omhändertagen av samhället ("komma på fattighuset"). Det fanns ingen anledning att nu sanktionera en sådan uppfattning.

Det kunde m. a. o. icke anses föreligga bärande skäl till den föreslagna ändringen. När den likväl genomfördes måste den betraktas som en ändring i oträngt mål.

I den nu framställda interpellationen konstateras att stadgandet i 14 § 6 mom. FBF i vad det gäller ålderdomshem tolkats olika. På vissa håll har det tolkats så, att person som intagits på ålderdomshem aldrig får skrivas på hemmet, på andra håll har man tillåtit skrivning på hemmet för den som inte äger fast bostad utanför hemmet eller anhörig hos vilken han kan skrivas. Därvid syntes hänsyn ha tagits till "under vilka omständigheter ålderdomshem kommit att tillhöra gruppen sjukvårdsinrättning och straffanstalt samt vederbörandes egna önskemål".

När kyrkobokföring å församlingen och mantalsskrivning å kommunen ägt rum

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-07 17:22:38

hade komplikationer uppkommit när dessa gamla skulle utöva sin rösträtt och ett exempel härpå lämnas. Interpellanten slutar med att fråga statsrådet, om han anser att folkbokföringsförordningen i berörda avseende och utfärdade tillämpningsföreskrifter är så utformade att det klart framgår hur vederbörande folkbokföringsförrättare skall förfara vid bokföring av personer intagna på ålderdomshem[1]).

I sitt svar anför finansministern bl. a. att frågan huruvida pensionär på ålderdomshem har valrätt beträffande kyrko- och mantalsskrivningsort är en tolkningsfråga som inte prövats i sista instans. Lagstiftningens innehåll på denna punkt vore alltså ännu oklar. Först sedan prejudikat i frågan erhållits, kunde man bedöma om gällande bestämmelser är utformade i enlighet med lagstiftarens intentioner eller behöver ändras. Förslag till helt omarbetad folkbokföringsförordning skall f. ö. enligt planerna föreläggas 1966 års riksdag såsom ett led i den beslutade övergången till automatisk databehandling inom folkbokförings- och uppbördsväsendet[2]).

Interpellanten förklarade, att han för sin del fann det ganska skrämmande att personer i slutet av sin levnad i folkbokföringen skall hänföras till samma grupp som intagna på sinnesslö-, tvångsarbets-, uppfostrings- och straffanstalter. Den förnuftigaste lösningen var enligt interpellanten att man låter dessa åldringar skrivas på hemmen. "Det kan väl inte vara någon skam att kyrkobokföras på ett ålderdomshem", slutar interpellanten.

I anslutning till vad jag tidigare anfört vill jag helt instämma med interpellanten. Men då bör nog en återgång ske till de bestämmelser som gällde före 1/7 1960. Man förhastade sig då, den saken bekräftas nu. Om de nuvarande reglerna medför valfrihet i vad gäller skrivning å ålderdomshem eller icke synes minst sagt tvivelaktigt, nota bene om det gäller ålderdomshem som avses i 14 § 6 mom. FBF, d. v. s. av kommun eller med kommunalt stöd drivet ålderdomshem.

Till slut: att folkbokföringsförordningen redan om några år kan framträda i helt omarbetat skick är ett glädjens budskap; den nuvarande förordningen är inte lastgammal men den behöver sannerligen förnyas.

---

[1]) Riksdagsdebatterna, nr 80/1963.
[2]) Riksdagsdebatterna, nr 96/1963.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-07 17:22:38